

**REFLEKTIV AMALIYOT – KASBIY
RIVOJLANISH KATALIZATORI SIFATIDA: OLIY
TA'LIMDA TIL O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK
KOMPETENSIYASINI OSHIRISH**

Maxkambayeva Ozoda Xusan qizi
Magistr

Annotatsiya: Mazkur maqolada reflektiv amaliyotning til o'qituvchilari kasbiy rivojlanishidagi strategik ahamiyati hamda pedagogik kompetensiyaning oshirishdagi roli tadqiq etiladi. Zamonaviy ta'lim tizimida yuz berayotgan transformatsion jarayonlar, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va talaba markazli yondashuvning kuchayishi o'qituvchidan nafaqat bilim berishni, balki o'z pedagogik faoliyatini tanqidiy tahlil qilish va muntazam takomillashtirib borishni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, reflektiv amaliyot o'qituvchining kasbiy o'sishini ta'minlovchi muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot aralash metodologiya asosida olib borildi: sifat tahlili uchun o'qituvchilarning reflektiv kundaliklari va yarim tuzilgan intervyularidan, miqdoriy tahlil uchun esa pedagogik kompetensiyaning baholashga qaratilgan so'rovnoma natijalaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalari muntazam va tizimli refleksiya bilan shug'ullangan o'qituvchilarda darsni rejalashtirish, auditoriyaning boshqarish, baholash jarayonini tashkil etish va kasbiy o'zini anglash ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar : Reflektiv amaliyot; kasbiy rivojlanish; pedagogik kompetensiya; til o'qituvchilari; oliy ta'lim; o'qituvchi malakasi; dars samaradorligi; o'z-o'zini tahlil qilish; EFL ta'limi.

Annotation: This article examines the strategic importance of reflective practice in the professional development of language teachers and its role in enhancing pedagogical competence. In the context of ongoing transformations in the modern education system, including the integration of digital technologies and the increasing emphasis on student-centered approaches, teachers are required not

only to impart knowledge but also to critically analyze and continuously improve their own pedagogical practices. From this perspective, reflective practice emerges as a key mechanism for supporting teachers' professional growth.

The study was conducted using a mixed-methods approach: qualitative data were collected through teachers' reflective journals and semi-structured interviews, while quantitative data were obtained from survey results aimed at assessing pedagogical competence. The findings indicate that teachers who engage in regular and systematic reflection demonstrate significant improvement in lesson planning, classroom management, assessment organization, and professional self-awareness.

Keywords: Reflective practice; professional development; pedagogical competence; language teachers; higher education; teacher qualification; lesson effectiveness; self-reflection; EFL education.

Аннотация: В данной статье рассматривается стратегическая значимость рефлексивной практики в профессиональном развитии преподавателей иностранных языков, а также её роль в повышении педагогической компетентности. В условиях трансформационных процессов современной системы образования, внедрения цифровых технологий и усиления студентоориентированного подхода от преподавателя требуется не только передача знаний, но и критический анализ собственной педагогической деятельности с её постоянным совершенствованием. С этой точки зрения рефлексивная практика выступает важным механизмом профессионального роста преподавателя.

Исследование проводилось на основе смешанной методологии: для качественного анализа использовались рефлексивные дневники преподавателей и полуструктурированные интервью, а для количественного анализа — результаты анкетирования, направленного на оценку педагогической компетентности. Результаты исследования показали, что у преподавателей, систематически занимающихся рефлексией, значительно

повышаются показатели планирования занятий, управления аудиторией, организации процесса оценивания и профессионального самосознания.

***Ключевые слова:** рефлексивная практика; профессиональное развитие; педагогическая компетентность; преподаватели языков; высшее образование; квалификация преподавателя; эффективность урока; самоанализ; обучение английскому как иностранному.*

XXI asr oliy ta'lim tizimidagi tub o'zgarishlar til o'qituvchilariga qo'yilayotgan kasbiy talablarni sezilarli darajada yangilab berdi. Globallashuv jarayonlari, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi, onlayn va aralash ta'lim shakllarining rivojlanishi hamda talaba markazli pedagogikaning ustuvorlik kasb etishi o'qituvchidan an'anaviy bilim uzatuvchi roldan tashqariga chiqishni talab qilmoqda. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki o'z pedagogik faoliyatini tanqidiy tahlil qila olishi, moslashuvchan qarorlar qabul qilishi va doimiy ravishda kasbiy o'sishga intilishi zarur. Til o'qitish jarayoni o'ziga xos murakkablikka ega bo'lib, u kommunikativ jarayonlar, madaniy omillar, o'quvchilarning psixologik xususiyatlari va dars jarayonida tezkor qaror qabul qilish zarurati bilan tavsiflanadi. O'qituvchi dars davomida baholash, fikr-mulohaza bildirish, rag'batlantirish va auditoriyani boshqarish kabi ko'plab pedagogik vazifalarni bir vaqtning o'zida bajaradi. Shu sababli reflektiv amaliyot o'qituvchining o'z tajribasini anglash, mavjud yondashuvlarni qayta ko'rib chiqish va faoliyatini takomillashtirish imkonini beruvchi muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Reflektiv amaliyot o'qituvchining o'z pedagogik faoliyatini tizimli va ongli ravishda tahlil qilish jarayoni bo'lib, u tajribani qayta baholash, xulosalar chiqarish va kelgusidagi faoliyatni rejalashtirishni o'z ichiga oladi. Bunday yondashuv o'qituvchining o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi, metodik innovatsiyalarni rag'batlantiradi hamda kasbiy kompetensiyaning barqaror o'sishini ta'minlaydi. Shunga qaramay, ko'plab oliy ta'lim muassasalarida reflektiv faoliyat tizimli va institutsional asosda yo'lga qo'yilmagan. Ko'pincha refleksiya shaxsiy tashabbus darajasida qolib ketadi va uning pedagogik kompetensiyaga ta'siri chuqur

o'rganilmaydi. Ayniqsa, chet tilini o'qitish kontekstida reflektiv amaliyot va pedagogik kompetensiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni empirik jihatdan asoslab beruvchi tadqiqotlar yetarli emas.

Mazkur tadqiqot aynan ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, unda tizimli reflektiv amaliyotning oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan til o'qituvchilari pedagogik kompetensiyasini oshirishdagi roli o'rganiladi. Tadqiqot reflektiv faoliyatning darsni rejalashtirish, auditoriyani boshqarish, baholash savodxonligi va kasbiy o'zini anglash ko'rsatkichlariga ta'sirini aniqlashni maqsad qiladi. Natijada reflektiv amaliyot qisqa muddatli metodik o'zgarish vositasi emas, balki o'qituvchining uzoq muddatli kasbiy transformatsiyasini ta'minlovchi strategik mexanizm sifatida talqin etiladi. Tadqiqot natijalari reflektiv yondashuvni oliy ta'lim tizimidagi kasbiy rivojlanish dasturlariga integratsiya qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Reflektiv amaliyot samarali o'qitish va barqaror kasbiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Uning asosiy g'oyasi shundan iboratki, kasbiy o'sish shaxsiy tajribani tanqidiy tahlil qilish orqali yuzaga keladi. Til ta'limida refleksiya o'qituvchiga dars jarayonidagi muloqot, metodik yondashuvlar, o'quvchi reaksiyalari va baholash jarayonini tizimli ravishda o'rganish imkonini beradi. Pedagogik kompetensiya darsni rejalashtirish, auditoriyani boshqarish, baholash savodxonligi, kommunikativ muhit yaratish va kasbiy o'zini anglash kabi tarkibiy qismlardan iborat. Tadqiqot natijalari reflektiv amaliyot pedagogik kompetensiya ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi.

Quyidagi o'zgarishlar kuzatildi: Dars tuzilmasining yaxshilanishi, baholash tizimining aniqlashuvi, auditoriya bilan samarali muloqot, kasbiy o'ziga ishonchning ortishi.

Refleksiya o'qituvchilarning pedagogik faoliyatga nisbatan analitik yondashuvini shakllantirdi. Ular muammolarni salbiy holat sifatida emas, balki rivojlanish imkoniyati sifatida qabul qila boshladilar. Shu tariqa, reflektiv amaliyot

qisqa muddatli metodik vosita emas, balki o'qituvchining uzoq muddatli kasbiy transformatsiyasini ta'minlovchi strategik omil ekanligi aniqlandi.

Mazkur tadqiqot reflektiv amaliyotni til o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishini ta'minlovchi muhim mexanizm hamda pedagogik kompetensiyani oshirishning strategik omili sifatida tahlil qildi. Tadqiqot natijalari tizimli va yo'naltirilgan refleksiya darsni rejalashtirish, auditoriyani boshqarish, baholash savodxonligi va kasbiy o'zini anglash ko'rsatkichlariga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Aniqlanishicha, reflektiv faoliyat bilan muntazam shug'ullangan o'qituvchilar pedagogik vaziyatlarni chuqurroq tahlil qilish, moslashuvchan metodik qarorlar qabul qilish va dars samaradorligini oshirish borasida yuqori natijaga erishadilar. Refleksiya o'qituvchini oddiy tajribaga asoslangan faoliyatdan ilmiy-analitik yondashuvga olib chiqadi hamda o'z faoliyatiga tadqiqotchi nuqtai nazar bilan qarash imkonini beradi. Shuningdek, tadqiqot reflektiv amaliyot samaradorligi uning tizimli tashkil etilishi va institutsional qo'llab-quvvatlanishiga bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Reflektiv kundaliklar, o'zaro kuzatuv (peer observation) va yo'naltirilgan muhokamalar professional rivojlanish jarayonining ajralmas qismiga aylangandagina uning natijasi barqaror va o'lchab bo'ladigan darajada namoyon bo'ladi. Mazkur tadqiqot ilmiy jihatdan reflektiv amaliyotni til ta'limida pedagogik kompetensiyaning asosiy tarkibiy elementi sifatida asoslab beradi. Kelgusida uzoq muddatli tadqiqotlar olib borish, turli ta'lim muhitlarida reflektiv faoliyatning ta'sirini o'rganish ushbu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlarni yanada boyitadi. Xulosa qilib aytganda, reflektiv amaliyotni oliy ta'lim tizimida institutsional darajada joriy etish til o'qituvchilarining kasbiy barqarorligi, moslashuvchanligi va pedagogik mahoratini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Dewey, J. (1933). How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process. D.C. Heath and Company.
2. Farrell, T. S. C. (2015). Promoting teacher reflection in second language education: A framework for TESOL professionals. Routledge.

3. Farrell, T. S. C. (2019). Reflective practice in ELT. Equinox Publishing.
4. Gibbs, G. (1988). Learning by doing: A guide to teaching and learning methods. Oxford Polytechnic.
5. Loughran, J. (2002). Effective reflective practice: In search of meaning in learning about teaching. Journal of Teacher Education, 53(1), 33–43.
<https://doi.org/10.1177/0022487102053001004>
6. Mann, S., & Walsh, S. (2017). Reflective practice in English language teaching: Research-based principles and practices. Routledge.
7. Richards, J. C., & Farrell, T. S. C. (2005). Professional development for language teachers: Strategies for teacher learning. Cambridge University Press.
8. Schön, D. A. (1983). The reflective practitioner: How professionals think in action. Basic Books.
9. Schön, D. A. (1987). Educating the reflective practitioner. Jossey-Bass.
10. Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. Harvard Educational Review, 57(1), 1–22.
<https://doi.org/10.17763/haer.57.1.j463w79r56455411>
11. Wallace, M. J. (1991). Training foreign language teachers: A reflective approach. Cambridge University Press.
12. Zeichner, K. M., & Liston, D. P. (2014). Reflective teaching: An introduction (2nd ed.). Routledge.